

ВІДГУК

офіційного опонента — кандидата педагогічних наук, доцентки кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Університету економіки і підприємництва Олени Олегівни Загіки

на дисертацію *Титаренка Віталія Васильовича*

«Формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт у закладах професійної освіти»

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта, галузь знань 01 – Освіта/педагогіка

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки

В умовах глобальних світових викликів, зростання потреб особистості, інтелектуалізація праці, швидка зміна техніки і технологій висунули на передній план проблему оновлення змісту професійної освіти. Саме ця галузь освіти створює умови для розвитку суспільства, як в економічному, так і в соціальному аспекті, допомагає подолати кризові ситуації в економіці, відновити інтелектуальний потенціал, підготувати робітничі кадри необхідного рівня кваліфікації, адаптувати людей до майбутньої діяльності в умовах ринкових перетворень в Україні. Особливої актуальності набувають ці процеси з огляду на підвищення ролі профтехосвіти та фахівця робітничої кваліфікації, зокрема, в умовах повосної відбудови нашої країни. На шляху інтеграції в єдиний європейський освітній простір та переходу до методології формування компетентностей, система професійної (професійно-технічної) освіти України зосереджує особливу увагу на впровадженні інновацій в освітній процес професійної підготовки майбутніх фахівців, створенні умов для адаптації випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О) до сучасних вимог ринку праці та виробництва. З огляду на це, зростає необхідність у підготовці високопрофесійних,

конкурентоспроможних фахівців, зокрема, й виконавців у сфері художньо-оформлювальних робіт, як носіїв національних мистецьких традицій та втілювачів нової культури візуалізації ідей, проєктів, виробничих зразків з використанням технологій комп'ютерної графіки та моделювання тощо.

У цьому контексті актуальність рецензованого наукового дослідження Титаренка Віталія Васильовича «Формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт у закладах професійної освіти» не викликає сумнівів та зумовлена особливостями сучасних тенденцій розвитку виробничої сфери в Україні, необхідністю збереження та примноження національної естетики, традицій та цінностей, впровадження нових освітніх підходів в процес професійної підготовки конкурентоспроможних робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт з високим рівнем фахової компетентності, готових ефективно працювати, приймати рішення для виконання складних завдань професійної діяльності у нестандартних ситуаціях. Запропоновані автором перспективні напрямки розв'язання виявлених суперечностей, удосконалення теорії і практики підготовки фахівців художнього спрямування сприяють формуванню практичних навичок, естетичного смаку та творчості, самостійності та самоорганізації.

Свідченням фундаментальності й актуальності роботи є її зв'язок із науковим дослідженням кафедри інноваційних інформаційних технологій в освіті «Інноваційні педагогічні технології навчання в умовах інформатизації освіти в Україні та за кордоном» (протокол № 8 від 23 грудня 2020 р.) Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Основні положення та рекомендації щодо формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт впроваджено в освітній процес підготовки фахівців зі спеціальності 5312 «Виконавець художньо-оформлювальних робіт» Вищого художнього професійно-технічного училища № 5 м. Вінниці (довідка № 45

від 27.01.2023 р.), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/23-1 від 27.11.2022 р.), Кам'янець-Подільського державного навчального закладу «Подільський центр професійно-технічної освіти» (довідка № 01-22/664 від 23.11.2022 р.), Державного навчального закладу «Вище професійне училище № 7 м. Вінниці» (довідка № 50 від 25.01.2023 р.), Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (довідка № 66-06-301/60 від 22.12.2022 р.).

Новизна представлених теоретичних та експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт у закладах професійної освіти. Відповідно до мети дисертантом визначено основні вихідні положення (завдання, об'єкт, предмет, методологічну і теоретичну основу, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів), які є логічними, взаємопов'язаними, виваженими й обґрунтованими.

Проведений аналіз змісту роботи та основних положень дисертації Титаренка Віталія Васильовича дає підстави стверджувати, що науковий та понятійний апарат дослідження визначено відповідно до вимог до такого рівня робіт і є достатнім для розв'язання логічно сформульованих дисертантом завдань дослідження, для розв'язання яких було використано комплекс оптимальних методів дослідження, а саме: теоретичних, емпіричних та статистичних. Наукові результати, що одержані в дисертаційному дослідженні, висновки (загальні та за окремими розділами) достовірні та мають доказову базу, засновану на результатах педагогічного експерименту.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Обґрунтованою й логічно завершеною є структура дисертації, зміст якої докладно презентовано в анотаціях українською і англійською мовами, вступі, трьох розділах з підрозділами, висновках, додатках, списках використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 335 сторінки, з них основного тексту – 162 сторінки. Дисертація містить 18 таблиць, 4 рисунка. Стиль викладу матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує доступність її сприйняття, що відповідає сучасним вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта, галузь знань 01 – Освіта/педагогіка.

На позитивну оцінку заслуговує зміст кожного розділу дисертаційної роботи, що чітко підпорядковані меті та завданням дослідження, а підсумками є сформульовані дисертантом ґрунтовні наукові висновки як за кожним з розділів, так і загальні висновки.

У цілому це дало змогу Віталію Васильовичу вперше: визначити, науково обґрунтувати та експериментально перевірити зміст педагогічних умов, методологічних підходів та теоретичних засад, що забезпечують успішність формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт у закладах професійної освіти; уточнити зміст і сутність понять: «фахова компетентність кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт»; «естетичний смак»; «творчість»; спроектувати й експериментально перевірити модель поетапного формування фахової компетентності кваліфікованих робітників. Модель системно відображає цілеспрямований процес освіти і виховання здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, формування професійних компетентностей, здатних забезпечити ефективність професійної підготовки та набуття практичних навичок очно чи дистанційно, що дозволяє: теоретично обґрунтувати та систематизувати дидактичний інструментарій для формування фахової компетентності кваліфікованих

робітників; удосконалити окремі механізми та функції процесу формування фахової компетентності кваліфікованих робітників в умовах освітнього середовища ЗП(ПТ)О; визначити й обґрунтувати критерії, показники та рівні сформованості фахової компетентності кваліфікованих робітників; удосконалити методологічні підходи та теоретичні засади формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт у закладах професійної освіти.

Вважаємо коректним формулювання зазначених елементів наукової новизни, що віддзеркалюють відмінності між уже відомими положеннями й орієнтують на результати, яких можна досягти через їх використання на практиці; їх кількість і кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам, що ставляться до дисертацій доктора філософії.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні й впровадженні в освітній процес для підвищення рівня сформованості фахової компетентності кваліфікованих робітників навчально-методичних матеріалів для проведення занять з графічного дизайну із створення власних дизайнерських проєктів та методичних рекомендацій для змістового забезпечення проведення занять професійно-практичної підготовки і добору дидактичного інструментарію щодо формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт у закладах професійної освіти.

Отже, можемо зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження Титаренка Віталія Васильовича характеризується науково вивіреною структурою, розв'язує визначене коло дослідницьких завдань і розкриває найбільш істотні результати у процесі досягнення дослідницької мети. Це характеризує здобувача як самостійного науковця, що оволодів методологією наукової діяльності та здатен до самостійних наукових досліджень.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Позитивно оцінюючи як наукову, так і практичну значущість здобутих результатів дослідження, акцентуємо увагу на тому, що основні теоретичні

положення та практичні напрацювання, додатки можуть бути використані для розробок навчально-методичного забезпечення (навчальні програми, методичні посібники, методичні рекомендації, практичних занять, проєктів), організаційно-методичного забезпечення позаурочної діяльності, гуртків, спецкурсів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, а також можуть стати у нагоді викладачам, майстрам виробничого навчання, здобувачам професійної (професійно-технічної) освіти під час підготовки та реалізації проведення професійної підготовки та виконання завдань, оновлення змісту мистецької освіти при розробці державних стандартів професійної освіти на компетентнісній основі.

Результати наукового пошуку Титаренка В. В. можуть бути використані в процесі формування фахової компетентності не лише кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт, а й інших здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти художнього спрямування.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом

Дисертаційна робота Титаренка Віталія Васильовича є завершеним цілісним дослідженням з чіткою структурою, логічним та послідовним викладом матеріалу. Оформлення дисертації відповідає вимогам п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р.

Повнота викладення основних результатів дисертації в наукових публікаціях та їх оцінка

За темою дисертації опубліковано 31 наукову публікацію (із них 30 одноосібних): 6 статей відображають основні наукові результати дисертації (із них 4 статті у наукових фахових виданнях України; 2 – у наукових зарубіжних виданнях), всі вказані публікації знаходяться у вільному доступі в мережі Internet; 15 публікацій мають апробаційний

характер та 9 наукові праці додатково відображають основні наукові результати дисертації. Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на наукових конференціях різного рівня.

Наукові праці Титаренка Віталія Васильовича відповідають п. 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р. та повністю відображають зміст та результати дисертаційного дослідження.

Відсутність порушення академічної доброчесності

Текст рукопису дисертації перевірено за допомогою інтернет-сервісу Unicheck (<https://unicheck.com/uk-ua>) на основі відкритих інтернет-ресурсів. За результатами перевірки ознак академічного плагіату або інших порушень академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове та практичне значення здобутих В.В. Титаренком результатів дослідження, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та побажання, врахування яких увиразнило б високий рівень викладу наукового матеріалу:

1. Схвалюючи наміри дисертанта здійснити дослідження стану професійної підготовки майбутніх виконавців художньо оформлювальних робіт, вважаємо, що у п. 1.1. варто було проаналізувати державні освітні стандарти, які регламентують зміст художньої освіти у системі професійної освіти України, охарактеризувати підходи до формування інформаційної компетентності, очікувані результати щодо володіння прикладними комп'ютерними програмами, навичками графічного дизайну тощо. Виявлені тенденції варто було систематизувати в порівняльній таблиці, що сприяло б кращому сприйняттю та якісно збагатило б зміст дисертації, додатково аргументувало необхідність реалізації педагогічних умов, виокремлених дослідником.

2. Автор на основі аналізу психологічної та педагогічної літератури та практичного досвіду представляє педагогічні умови формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт у закладах професійної освіти як комплекс взаємопов'язаних чинників, що впливають на результативність цього процесу. Це позитивний факт, проте, на нашу думку, варто було б подати спочатку їхню узагальнену характеристику під час обґрунтування моделі підготовки, а потім вже розкрити кожен з них під час її впровадження, що і було зроблено автором.

3. Розроблений та представлений у п. 2.4 потужний педагогічний інструментарій щодо впровадження комп'ютерної графіки у підготовку майбутніх виконавців художньо-оформлювальних робіт в тексті дисертації представлений фрагментарно. Для більш повного уявлення про розроблену і апробовану методику застосування комп'ютерної графіки та графічного дизайну для художників-оформлювачів доцільно було б його матеріали розмістити на веб-ресурсі.

4. Деякі із представлених у роботі таблиць можна було б розмістити в додатках (наприклад, таблиця 1.1., таблиця 1.3) оскільки у них подана допоміжна інформація. Також у рукописі виявлено незначну кількість технічних помилок друку.

5. Ураховуючи актуальність досліджуваної проблеми та потребу сьогоденних викликів, пов'язаних із впровадженням цифрових технологій в професійну діяльність, робота виграє б, якби її автор актуалізував ідеї формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт у контексті розроблення нових стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на компетентнісній основі, з урахуванням реальних можливостей її модернізації та інноваційного розвитку через розробку спецкурсу (програми вибіркової дисципліни) та його впровадження в зміст підготовки майбутніх кваліфікованих робітників споріднених професій.

Водночас вважаємо, що висловлені зауваження та побажання мають дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки дослідження.

Висновки

Отже, представлена дисертаційна робота Титаренка Віталія Васильовича «Формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт у закладах професійної освіти», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (галузь знань 01 – Освіта/педагогіка) є цілісною, самостійно виконаною, завершеною науковою працею; містить нові, раніше не захищені, науково-обґрунтовані результати та висновки, які в сукупності розв'язують актуальні завдання теорії і практики формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт у закладах професійної освіти.

Дисертаційна робота відповідає наказу МОН України №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. (із змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

З врахуванням вищевикладеного, вважаю, що Титаренко Віталій Васильович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 – Професійна освіта (галузь знань 01 – Освіта/педагогіка).

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук,

доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Університету економіки і підприємництва

Підпис опонента

Олена Загіка

Олена Загіка

Олена ЗАГІКА

11 квітня 2023 р.